

Dretg matrimonial e dretg d'ierta

In manual per spus e consorts

Edi dal Departament federal da justia e polizia

«La celebrazion da la maridaglia fundescha la cuminanza conjugala. Ils conjugals s'obligheschan da cooperar en armonia al bainstar da la cuminanza e d'avair quità communablamain dals uffants. Els duain esser fidaivels ed assister in l'auter.»

(Artitgel 159 dal cudesch civil)

L'amur è...

...ina pussanza celestia. Ella collia, dat confidenza e sveglia il giavisch da scuvrir comunablamain la vita. Las lètgs vegnan pia fatgas l'emprim en tschiel e pir alura en l'uffizi dal stadi civil. Il senn da la maridaglia civila èsi da dar ina constituziun terrestra als lioms da l'amur conjugala, uschia che la cuminanza da dunna ed um è protegida giuridicamain tant vers dador sco er dadens. Per che la lètg restia in dals viadis d'exploraziun ils pli impurtants, na prescriba la lescha betg l'itinerari, mabain ella gida a chattar l'orientaziun. L'amur tutga bain mintgatant sco il chametg, ma il fracass dals tuns disturba inqual giadas l'armonia, uschia che las vias comunablas sa separan. En tals muments gida la charta da chattar puspè l'orientaziun.

Chars spus e chars consorts, jau As giavisch bler plaschair en Vossa lètg, fortuna comunabla per mintga di e ch'ils lioms da l'amur tegnian er en temps da crisa!

Ruth Metzler-Arnold
Scheffa dal departament federal da justia e polizia

Register dal cuntegn

La lètg

Tgeninas èn las premissas per maridar?	6
Co vegn preparada la maridaglia?	6
Co succeda la celebraziun da la maridaglia?	7

Dretgs e duairs dals consorts

Tge num portan consorts e lur uffants?	8
Tge dretg da burgais han ils consorts e lur uffants?	9
Tge vala tar lètgs binaziunalas?	9
Tge vala en lètgs tranter estras ed esters?	11
Tgi decida davart l'abitaziun da famiglia?	12
Tgi procura per il mantegniment da la famiglia?	12
Tgi paga ils daivets?	14
Tgi gida en cas da difficultads en la lètg?	15
Qualas èn las prestaziuns da l'AVS per consorts?	17

Il dretg dals bains matrimonials

Tge è in stadi dals bains?	18
Tge vala tar ina naziunalitad estra?	19
Pertge vegn duvrà in contract matrimonial?	19
Tge vala tar la participaziun a l'acquist?	20
Tge vala tar la cuminanza dals bains?	24
Tge vala tar la separaziun dals bains?	24

Il dretg d'ierta

Tge è il relasch?	26
Tgi erta quant?	26
Tge è in testament?	27
Tge è in contract d'ierta?	28
Tge po vegnir fixà cun in testament u in contract d'ierta?	28

Il divorzi

Tgeninas èn las premissas per in divorzi?	34
Tge consequenzas ha il divorzi?	35

Ulteriuras infurmaziuns

Nua chattais Vus ils texts da lescha correspondent?	38
Nua chattais Vus ulteriurs fegls d'infurmaziun?	38

Sche Vus avais decis da maridar, sa drizzai a l'uffizi da stadi civil al lieu da domicil da la spusa u dal spus. Vus chattais qua insaquantas indicaziuns davart la preparaziun e la furma da la celebraziun da la maridaglia.

Tgeninas èn las premissas per maridar?

Per che Vus possias maridar, stuais Vus dus tenor lescha esser maiorens, quai vul dir almain 18 onns. La spusa ed il spus na dastgan betg esser parents en lingia directa. Uschia è per exempel esclusa la lètg tranter fragliuns e fragliuns d'ina vart, ma er tranter madrastra e figliaster u pad-raster e figliastra. Sche Vus essas mess sut avugà, sto Voss avugà resp. Vossa avugada dar il consentiment per la maridaglia.

Co vegn preparada la maridaglia?

Per la celebraziun da la maridaglia inoltrais Vus ina dumonda a l'uffizi da stadi civil al lieu da domicil da la spusa u dal spus. A questa dumonda avais Vus d'aggiuntar tscherts documents. Sche Vus essas Svizra u Svizzer, sa tracti da:

- in attest da domicil (emiss da la controlla d'abitants resp. da l'uffizi d'annunziar persunas),
 - in attest da stadi civil (emiss da l'uffizi da stadi civil dal lieu da burgais).
- Sco persona estra stuais Vus per regla inoltrar ils sequents documents:
- in attest da domicil (legitimaziun d'esters),
 - documents davart naschientscha, schlattaina, num, appartegnentscha ad ina famiglia, stadi civil e naziunalitad.

Suenter che Vus avais surdà la dumonda e la documentaziun, stuais Vus explitgar personalmain a l'ufficial resp. l'ufficiala da stadi civil che Vus ademplieras tut las premissas per maridar e ch'i na dat nagins impediments da maridaglia. L'uffizi da stadi civil examinescha lura Vossa dumonda ed As

communitgescha en scrit, sche la maridaglia possia avair lieu. Sche Vus na giavischais betg da maridar en quel uffizi da stadi civil ch'examinescha Vossa dumonda, As vegn emessa l'autorisaziun da maridaglia necessaria.

Co succeda la celebraziun da la maridaglia?

Lieu e termin

La celebraziun da la maridaglia civila ha lieu en ina localitad uffiziala previsa per quest intent da l'uffizi da stadi civil che Vus avais tscherni, e quai il pli baud diesch dis ed il pli tard trais mais suenter ch'ins ha communitgà a Vus che la celebraziun da la maridaglia possia avair lieu.

La maridaglia

La celebraziun da la maridaglia civila è publica ed ha lieu en preschientscha da duas perditgas maiorennas che Vus determinais sez. En la localitad da la maridaglia As dumonda l'ufficial resp. l'ufficiala da stadi civil, sche Vus vulais s'unir tras il liom da la lètg. Sche Vus affirmais domadus la dumonda, vala la lètg sco concludida. Suenter stuais Vus e Vossas perditgas sutta-scriber l'inscripziun en il register matrimonial. Immediatamain suenter la celebraziun da la maridaglia survegnis Vus il cudeschet da famiglia, en il qual i vegn scrit mintga midada concernent la famiglia.

La cerimonia da maridaglia en baselgia

Vus avais la libertad da maridar er en baselgia. La cerimonia da maridaglia en baselgia po dentant avair lieu pir suenter la maridaglia civila.

Dretgs e duairs dals consorts

La consorta ed il consort han da princip ils medems dretgs e duairs. Quest chapitel infurma Vus tranter auter davart il dretg dal num e da burgais, sclerescha ils duairs famigliars da mantegniment, descriva la garanzia en cas da daivets e menziunescha nua che Vus chattais agid en cas da difficultads.

Tge num portan consorts e lur uffants?

Il num da famiglia

Suenter la maridaglia purtais Vus tuts dus il num da l'um sco num da famiglia. Vus pudais sa decider er per il num da la dunna. Per quest intent stuais Vus dumandar ina permissiun a la regenza da Voss chantun da domicil avant la maridaglia. Observai che Vus pudais midar Voss num suenter la celebraziun da la maridaglia be anc sut tschertas premissas specificas.

Il num dubel da la dunna u da l'um

Sche Vus sco consorta u consort na vulais betg desister da Voss num d'avant la maridaglia, alur pudais Vus metter ordavant quel al num da famiglia. Il giavisch d'in num dubel stuais Vus communitgar a l'uffizi da stadi civil avant la maridaglia.

Il num d'allianza

Sco consorts pudais Vus dus utilizar ultra dal num da famiglia en il mintgadi er l'uschenumnà num d'allianza. El sa cumpona dal num da famiglia e dal num da famiglia d'avant la maridaglia da la dunna u da l'um. En emprima piazza stat il num da famiglia, il num da famiglia d'avant la maridaglia vegn agiuntà cun in stritg d'uniun. Il num d'allianza n'è betg in num uffizial e na vegn perquai betg inscrit en il register da stadi civil. Ma sin giavisch al pudais Vus laschar menziunar en il passaport.

Il num dals uffants

Ils uffants communabels portan il num da famiglia dals geniturs.

Nadja Braun e Christian Tanner vulan maridar e giavischan uffants. Per il num ston els sa decider tranter las quatter sequentas variantas:

1) Nadja Tanner	Christian Tanner	Uffants: Tanner
2) Nadja Braun Tanner	Christian Tanner	Uffants: Tanner
3) Nadja Braun	Christian Braun	Uffants: Braun
4) Nadja Braun	Christian Tanner Braun	Uffants: Braun

Sche Nadja e Christian tschernan il num da famiglia Tanner, alur dastgan els duvrar en il mintgadi er il num d'allianza Tanner-Braun (cun stritg d'uniun). Sch'il num da famiglia sa cloma Braun, alur pon els sa numnar Braun-Tanner.

Tge dretg da burgais han ils consorts e lur uffants?

Sco um mantegnais Vus tar la maridaglia Voss dretg da burgais da fin uss. Sco dunna obtegnis Vus il dretg da burgais chantunal e communal da Voss consort, senza dentant perder Voss dretg da burgais da fin uss. Ils uffants communabels obtegnan exclusivamain il dretg da burgais dal bab.

Ils 14 d'avust 2000 maridan Claudia, burgaisa da Guarda, e Peider, burgais da Genevra. A partir da questa data è Claudia burgaisa da Guarda e da Genevra. Ils uffants da Claudia e Peider vegnan dentant ad obtegnair be il dretg da burgais da Genevra.

Tge vala tar lètgs binazionalas?

Sch'ina Svizra è maridada cun in ester u sch'in Svizzer è maridà cun in'estra, alur vegn giuditgada lur lètg sco binazionala. Infurmaziuns detagliadas davart lètgs binazionalas chattais Vus en ina broschura separada da la cumissiun federala d'esters (cump. p. 38).

La tscherna dal num

Sche Vus possedais ina naziunalitad estra, alur stuais Vus decider il mument da la maridaglia, sche Voss agen num duai suandar il dretg ester u svizzer.

La permissiun da dimora e da domicil

Sche Vus maridais in Svizzer resp. ina Svizra, alur avais Vus il dretg d'ina permissiun da dimora en Svizra (permissiun B). Sche Vus vivais durant la lètg tschintg onns regularmain ed nuninterrutamain en Svizra, alur avais Vus il dretg d'ina permissiun da domicil (permissiun C).

I vegn recumandà da s'infurmar gia avant la maridaglia tar la polizia chantunala d'esters davart las prescripziuns exactas pertutgant l'arriv, la dimora e l'entschatta d'ina activitad da gudogn.

La natiralisaziun

Sche Vus essas da naziunalitad estra e maridads cun in Svizzer resp. ina Svizra, alur pudais Vus vegnir natiralisads a moda facilitada. Per quest intent stuais Vus ademplir las suandantas premissas:

- esser maridads e viver ensemen dapi trais onns,
- avoir vivi durant totalmain tschintg onns en Svizra,
- esser domicilliads en Svizra dapi in onn avant ch'inoltrar la dumonda da natiralisaziun.

Sche Vus essas maridads cun in Svizzer resp. ina Svizra ed abitais a l'exteriur u avais abità a l'exteriur per in tschert temp durant la lètg, alur è pussaivla ina natiralisaziun facilitada, sche Vus

- essas maridads in cun l'auter dapi sis onns, vivais ensemen ed avais ina stretga colliaziun cun la Svizra.

A chaschun da Vossa natiralisaziun obtegnais Vus il dretg da burgais chantunal e communal da Voss consort svizzer resp. da Vossa consorta svizra. Voss dretgs da burgais da fin uss dastgais Vus mantegnair tenor il dretg svizzer. Davart Vossa natiralisaziun decida il departament federal da justia e polizia.

Il dretg da burgais dals uffants

Uffants da lètgs binaziunalas obtegnan il dretg da burgais chantunal e communal dal genitur svizzer e consequentamain er il dretg da burgais svizzer.

Tge vala en lètgs tranter estras ed esters?

La tscherna dal num

Il mument da la maridaglia stuais Vus sa decider, sche Voss num duai sa drizzar tenor il dretg svizzer u tenor il dretg da Voss pajais d'origin.

La dimora ed il domicil

Sche Voss consort resp. Vossa consorta posseda ina permissiun svizra da domicil (permissiun C), alur avais Vus suenter la maridaglia il dretg da la permissiun da dimora (permissiun B). Sche Voss consort resp. Vossa consorta ha ina permissiun B, alur vegn concedida a Vus, en il rom da l'uschenumnà arriv successiv da la famiglia, sut tschertas premissas medemamain ina permissiun B.

La natiralisaziun

Sco estra u ester pudais Vus vegnir natiralisads, sche Vus ademplis las suandantas duas premissas. Vus stuais:

- avoir abità durant totalmain dudesch onns en Svizra, a moda ch'ils onns che Vus avais passentà qua tranter il deschavel onn adempli ed il ventgavel onn quintan dubel,
- avoir vivi trais onns en Svizra durant ils tschintg onns avant ch'inoltrar la dumonda.

Sche be Voss consort resp. be Vossa consorta ademplescha questas premissas, alur pudais Vus tuttina vegnir natiralisads comunablamain, sche las suandantas trais premissas èn dadas. Vus stuais:

- avoir abità totalmain durant tschintg onns en Svizra,
- viver dapi in onn en Svizra il mument da l'inoltraziun da la dumonda da natiralisaziun,
- esser maridads e viver ensemen dapi trais onns.

Tgi decida davart l'abitaziun da famiglia?

La tschern da l'abitaziun e la desditga da la relaziun da locaziun

Tut las decisiuns davart l'abitaziun da famiglia prendais Vus da princip ensemen. Per quest intent stuais Vus resguardar ils basegns ed interess da la famiglia. Vus na fixais ensemen betg mo l'abitaziun ed il lieu da domicil, mabain Vus stuais er ir domidus d'accord cun la desditga, independentamain dal fatg, sche Vus avais suttascrit sulet u en dus il contract da locaziun. I vegn recumandà da menziunar en scrit il consentiment da domidus en la desditga. Sche Voss consort resp. Vossa consorta refusa senza motiv il consentiment a la desditga, alur pudais Vus sa drizzar a la dretgira. Sch'il locatur desdi, alur sto el trametter la desditga en scadin cas a domidus consorts separadamain, autramain n'è ella betg valaivla. Sche Vus na giais betg d'accord cun la desditga, alur pudais Vus proponer ensemen u sulet da prolungar la relaziun da locaziun.

Ursina e Toni chattan in'abitaziun ch'als plascha pli bain che quella da fin uss. Sin la brev da desditga che Toni trametta al locatur conferma Ursina ch'ella gaja d'accord cun la desditga. Senza questa conferma na fiss la desditga betg valaivla.

La locaziun e la vendita da l'atgna chasa/abitaziun

Sche Vus vivais en ina atgna chasa/abitaziun e sche Vus vulais vender u affittar quella, alur sto ir d'accord er Voss consort resp. Vossa consorta cun quest fatg, independentamain, sche l'abitaziun u la chasa appartegna a Vus sulet u a Vus ensemen. Sche Voss consort resp. Vossa consorta refusa dentant senza motiv il consentiment par affittar u vender la chasa/abitaziun, alur pudais Vus sa drizzar a la dretgira.

Tgi procura per il mantegniment da la famiglia?

La repartiziun da las incumbensas

Dunna ed um procuran comunablamain per il mantegniment da la famiglia. Vus decidis ensemen co che Vus repartis las incumbensas, spezialmain las activitads da gudogn, da tegnairechasa e d'educaziun, e quai correspon-

dentamain als basegns da la famiglia e da las pussaivladads persunalas e finanzialas. Sco contribuziun al mantegniment da la famiglia quintan tant prestaziuns en daners sco er la lavur da tegnairechasa, l'assistenza dals uffants e, per quant che quai è necessari, la collavuraziun en la professiun u il mastergn da la consorta resp. dal consort.

Ladina e Claudio, geniturs da dus uffants, han decidi che Claudio resta a chasa e s'occupa dals uffants, fin che l'uffant il pli giuven entschaiva la scola primara. Silsunter duai el puspè lavurar a temp parzial sco tgirunz da malsauns. Perencunter duai Ladina ch'è advocata guadagnar ils daners ch'èn necessaris per il mantegniment da la famiglia.

L'activitad da gudogn

Decisiuns che Vus prendis areguard l'activitad da gudogn ston s'accordar cun ils interess da la famiglia. Per exempel stuais Vus prender resguard, sche midadas professunalas chaschunan ina midada dal lieu da domicil. Secapescha pudais Vus decider, sche domidus lavuran a temp cumplain u parzial u sch'ina persuna sa concentrescha cumplainamain sin l'activitad da gudogn, entant che l'autra s'occupa dal tegnairechasa e da l'educaziun.

Patrizia e Bruno n'han betg uffants. Domidus lavuran e fan ensemen il tegnairechasa. Per ils custs da mantegniment han els ina cassa comunabla. Perquai che Patrizia gudogna il dubel da Bruno, sa cunvegnan els che Patrizia metta er il dubel en la cassa comunabla.

Il tegnairechasa e l'educaziun

Sche be ina persuna s'occupa dal tegnairechasa e dals uffants, alur na po ella per regla betg surpender in'activitad da gudogn. Ella ha perquai il dretg d'in import adequat en daners a sia libra disposiziun. Quest import paja la consorta resp. il consort ad ella.

La collavuraziun en il manaschi da la consorta u dal consort

Sche Voss consort resp. Vossa consorta posseda ina interpresa e sche Vus collavurais en quella, alur avais Vus almain il dretg d'in import adequat en daners a Vossa libra disposiziun. Sche Vossa collavuraziun surpasa

quai che Vossa contribuziun al mantegniment da la famiglia pretenda e sche Vus n'avais betg concludi in contract da lavur, alur avais Vus in dretg d'ina indemnizaziun adequata. En scadin cas vegni recumandà da stipular ina cunvegna en scrit, per evitar difficultads posteriuras.

Seraina e Felix èn maridads dapi diesch onns ed han ina figlia che va a scola. La famiglia viva da las entradas or d'in negozi da victualias che Felix maina en la vischnanca vischina. Seraina procura per il tegnairchasa e l'educaziun. Durant las uras da scola da la figlia collavura ella en il negozi da Felix. Els èn sa cunvegnids en scrit ensemen che Seraina renunzia ad ina indemnizaziun e che perencunter tut las entradas dal negozi van en ina cassa communabla. Suentar avair deduci tut ils custs inclusiv la taglia e las assicuranzas restan per Seraina e Felix mintgamai traitschient francs per mais a libra disposiziun.

Tgi paja ils daivets?

Ils daivets persunals ed ils daivets da tegnairchasa

Voss daivets persunals stuais Vus dus pajar sez. Dals daivets persunals na fan betg part ils daivets da tegnairchasa che resultan per exempel cun cumprar mangiativas, vestgids u cun reservar vacanzas comunablas. Per expensas da questa spezia che vegnan fatgas per covrir ils basegns currentes da la famiglia, stais Vus buns solidariamain. Igl è dentant Vossa chausa da decider co che Vus vulais partir il pajament dals daivets in cun l'auter. En quest cas è per regla decisiva la repartiziun da las incumbensas, a la quala Vus essas sa cunvegnids.

Acquists pli gronds sco la cumpra d'in auto u d'ina chasa na fan dentant betg part dals basegns currentes. Perquai stat bun per quests intents be quella persuna che cumpra l'object, danor che Vus essas sa cunvegnids in cun l'auter da cumprar quel ensemen.

Il dretg d'ina infurmaziun vicendaivla

Sco consorts avais Vus il dretg d'obtegnair in da l'auter da tuttas uras infurmaziuns davart Vossas entradas, Vossas valurs da facultad e da Voss daivets.

Tgi gida en cas da difficultads en la lètg?

Il post da cussegliaziun da lètg e da famiglia

En cas da difficultads en la lètg pudais Vus sa drizzar sulet u ensemen ad in post da cussegliaziun da lètg u da famiglia. Quel n'emprova betg mo da gidar Vus tar conflicts en la relaziun, mabain cusseglia Vus er tar problems d'educaziun e tar dumondas da budget. Tge post che gida vinavant intervegnis Vus tar l'administraziun communal u chantunala.

La dretgira per la protecziun da la lètg

Sch'ins na chatta nagina soluziun tar problems da lètg – per exempel, sche Vus na giais betg d'accord en ina fatschenta impurtanta da famiglia u sche Voss consort resp. Vossa consorta n'ademplescha betg ses duairs –, alur pudais Vus sa drizzar sulet u ensemen a la dretgira per la protecziun da la lètg. Quala ch'è la dretgira cumpetenta intervegnis Vus tar Vossa administraziun chantunala.

La dretgira per la protecziun da la lètg vegn l'emprim ad empruar d'intermediar e da conciliar. Eventualmain fa ella endament duairs negligids. Sche quai na gida nagut, alur ordinescha ella sin proposta las mesiras previsas en la lescha.

Ella po numnadamain:

- fixar l'import en daners ch'è necessari per il mantegniment da la famiglia ed eventualmain er fixar in import che va a quella persuna che fa il tegnairchasa ed educescha ils uffants; quests imports pon vegnir pretendids per il futur sco er per l'onn precedent a l'inoltraziun da la dumonda,
- disponer che a quella persuna che n'ademplescha betg ses duair da mantegniment, la contribuziun al mantegniment per la famiglia vegnia deducida directamain da la paja e vegnia surdada a la consorta resp. al consort,
- pretender dals consorts da sa dar vicendaivlamain infurmaziuns davart lur relaziuns finanzialas. Sch'igl è necessari po la dretgira dumandar infurmaziuns a las bancas en quest fatg,
- scumandar a quella persuna che sfarlata la facultad da famiglia da disponer da tschertas parts da sia atgna facultad senza il consentiment da la consorta resp. dal consort,
- ordinar la separaziun dals bains, per cas ch'ina da las duas persunas sfarlata sia facultad.

Gian ha in caracter sfarlattus. El fa regularmain gronds e chars regals als confamigliars ed amis. Dacurt ha el cumprà in auto custaivel, cumbain che sias entradas tanschan mo gist per cuvrir ils basegns da la famiglia. Sia consorta Franzisca fa pli e pli quitads e sa drizza a la dretgira per la protecziun da la lètq. Quella calculescha l'import en daners ch'è necessari per il mantegniment da la famiglia ed ordinescha al patrun da Gian da deducir quest import dal salari mensil e da trametter quel directamain a Franzisca.

Sche las difficultats en la lètq èn uschè grondas che la convivenza smanatscha Vossa sanadad u Vossa segirezza economica, alur avais Vus il dretg da dissolver il tegnairchasa communabel er cunter la voluntad da Voss consort resp. da Vossa consorta. En quest cas pudais Vus medemamain appellar a la dretgira per la protecziun da la lètq e pretender che quella

- regla il diever da l'abitaziun e da la rauba da chasa,
- fixescha las contribuziuns da mantegniment per la famiglia,
- designa tar qual genitur ch'ils uffants restan,
- regla il dretg da visita dals uffants.

Laura e Marc han maridà il zercladur 1998. Marc è schiglius e na cumporta betg, sche Laura va en sortida cun sias amias. Dapi in tschert temp suppona el ultra da quai ch'ella sa scuntria cun in auter um senza ch'el sappia. Durant la furiosa discussiun, en la quala Laura snega las reproschas, ha el ina attatga da ravgia e pitga sia dunna. Quai n'è betg l'emprima giada, dentant questa giada vegn Laura blessada sin la fatscha e la bratscha. Ella ha tema da ses um e vulesc patratgar ruassavlamain davart l'avegnir da sia lètq. Laura sa decida perquai d'appellar a la dretgira per la protecziun da la lètq. Quella attribuescha l'abitaziun conjugala per sis mais a Laura ed oblighescha Marc da bandunar l'abitaziun.

Qualas èn las prestaziuns da l'AVS per consorts?

La renta da vegliadetgna

Sco dunna avais Vus da princip il dretg d'ina renta da l'assicuranza per vegls e survivents (AVS) suenter avair adempli il 62avel onn (resp. a partir dal 1.-1-2001 davent dal 63avel onn ed a partir dal 1.-1-2005 davent dal 64avel onn), sco um suenter avair adempli il 65avel onn .

Sche Vus sco consorts avais domidus il dretg d'ina renta, alur na dastga la summa da las duas rentas betg surpassar ina e mez giadas la renta maximala da vegliadetgna. Sche quai fiss il cas, alur vegnan las rentas reducidas correspudentamain.

La renta da vaivas e vaivs

Sco vaiva avais Vus il dretg d'ina renta da vaivas, sche Vus avais uffants il mument da la vaivanza. Sche Vus n'avais betg uffants, alur avais Vus il dretg d'ina renta, sche a la mort da Voss consort Vus avais adempli il 45avel onn ed essas stadas maridadas almain tschintg onns.

Sco vaiv avais Vus il dretg d'ina renta da vaivs be, sche Vus avais uffants sut 18 onns il mument da la vaivanza.

Il dretg d'ina renta da vaivas resp. vaivs scroda cun la remaridaglia, cun la mort da la vaiva resp. dal vaiv e per vaivs ultra da quai cur che l'uffant il pli giuven dal vaiv ha adempli il deschedotgavel onn.

Fegls d'infurmaziun davart la AVS obtegnis Vus da las cassas da cumpensaziun AVS e da lur filialas, che dattan a Vus er ulteriuras infurmaziuns. Las adressas da las cassas da cumpensaziun chattais Vus sin las davosas paginas da mintga cudesch da telefon.

Il dretg dals bains matrimonials

Il dretg dals bains matrimonials fixescha tge che tutga a tgi durant la lètg e co la facultad vegn repartida en cas da divorzi u da mort.

Las sequentas explicaziuns decleran las pli impurtantas noziuns dal dretg dals bains matrimonials e decleran co Vus pudais reglar l'administraziun, la giudida e la partiziun da Vossa facultad durant ed en cas da la schliaziun da la lètg.

Tge è in stadi dals bains?

Il stadi dals bains fixescha d'ina vart co che la dunna e l'um gjaudan ed administreschan lur bains da facultad durant la lètg, da l'autra vart fixescha el co las facultads ed ils respargns vegnan repartids en cas da mort u divorzi. El regla per exempel las sequentas dumondas:

- Datti en la lètg ultra da la proprietad persunala er ina comunabla?
- Tutga la facultad ch'jau port en la lètg suenter la maridaglia er a mes um resp. a mia dunna?
- Tge dretg hai jau sco consorta u sco consort vi da la facultad da mes partenari resp. da mia partenaria?
- Quant da mia facultad tutga suenter mia mort a mes um resp. a mia dunna?

La lescha prevesa differentas pussaivladads da responder questas dumondas. Vus avais la schelta tranter ils sequents trais stadis dals bains:

La participaziun a l'acquist

Tar la participaziun a l'acquist han la dunna e l'um da princip facultads separadas. Tar la schliaziun dal stadi dals bains dentant, spezialmain en cas da mort u divorzi, vegn quintà ensemen l'acquist – quai èn ils spargns ch'els han fatg durant la lètg. Da questa summa vegn ina mesadad bunifitgada a la dunna e l'autra mesadad a l'um. Da là deriva la noziun «participaziun a l'acquist».

La cuminanza dals bains

Tar la cuminanza dals bains datti trais facultads: Ina che tutga a la dunna, ina che tutga a l'um ed ina ch'appartegna a domadus. Tge che vegn quintà tar ils bains comunabels vegn reglà en il contract matrimonial. En cas da schliaziun dal stadi dals bains vegn repartida la facultad comunabla.

La separaziun dals bains

Tar la separaziun dals bains na datti betg ina facultad comunabla. Domadus consorts restan durant la lètg ed er en cas da schliaziun dal stadi dals bains proprietaris sulets da lur facultads e spargns. Er quest stadi dals bains sto vegnir fixà cun in contract matrimonial.

Tge vala tar ina naziunalitad estra?

Sche Vus essas estra u ester ed essas domiciliads en Svizra pudais Vus fixar, sche Vus vulais vegnir suttamess concernent il dretg dals bains al dretg svizzer u al dretg da Voss pajais d'origin. Vossa tscherna stuais Vus fixar en scrit cun Vossa consorta resp. cun Voss consort. Sche Vus na faschais betg expressivamain la tscherna vala il dretg svizzer.

Pertge vegn duvrà in contract matrimonial?

Sche la consorta ed il consort na fan betg in contract matrimonial vala en lur lètg tenor lescha la participaziun a l'acquist. Quella vegn definida perquai sco «stadi dals bains ordinari». En quest cas fixescha la lescha co las relaziuns da facultad èn regladas en detagl. Sche Vus vulais reglar singuls puncts auter che quai ch'igl è fixà en la lescha, dentant mantegnair il stadi dals bains ordinari da la participaziun a l'acquist, alur basignais Vus in contract matrimonial (cump. p. 23).

Medemamain duvrats Vus in contract matrimonial sche Vus tschernis la cuminanza dals bains u la separaziun dals bains. Vus pudais er stipular tras in contract matrimonial da tut temp in auter stadi dals bains u puspè Voss anteriur stadi dals bains. In contract matrimonial pudais Vus far avant u durant la lètg. Per ch'el saja valaivel sto el vegnir legalisà d'in notar u d'ina

notara u d'ina autra persuna che dastga emitter documents. Quella ha er l'obligaziun da cussegljar Vus davart ils avantatgs ed ils dischavantatgs dal singuls stadis dals bains.

Tge vala tar la participaziun a l'acquist?

Tar la participaziun a l'acquist han la dunna e l'um facultads separadas. En quest connex datti en tut quatter parts da facultad: Ils bains propriis e l'acquist da la dunna ed ils bains propriis e l'acquist da l'um.

Ils bains propriis e l'acquist

Tar ils bains propriis quintan da princip quellas valurs da facultad ch'appartegnan a Vus il mument da la maridaglia u che vegnan tiers gratuitamain durant la lètq. Bains propriis èn tenor lescha:

- ils effects che servan a Vus exclusivamain per il diever personal,
- las valurs da facultad ch'appartegnan a Vus cun l'entschatta dal stadi dals bains u che Vus obtegnais pli tard tras ierta u uschiglio a moda gratuita,
- pretensiuns da satisfaziun morala,
- ils bains acquistads en substituziun da bains propriis.

Sco acquists valan valurs da facultad che Vus acquistais cunter pajament durant la durada dal stadi dals bains, pia:

- la paja,
- las prestaziuns pervia d'inabilitad da lavurar,
- las prestaziuns d'instituziuns da provediment per il personal (cassas da pensiun), d'assicuranzas socialas (AVS, AI, assicuranza da dischoccupads, assicuranza d'accidents, assicuranza da malsauns e.u.v.) e d'instituziuns da provediment social (agid social privat e statal),
- ils retgavs dals bains propriis,
- ils bains acquistads en substituziun dals acquists.

L'administraziun da las facultads

Domadus consorts administreschan sezs lur facultad. Natiralmain pudais Vus er administrar quella comunablamain u incumbensar Voss consort resp. Vossa consorta cun questa incarica. Ina tala incumbensa po dentant vegnir revocada da tut temp.

Sche Vus vulais far ad insatgi ina donaziun pli gronda da Voss respargns, alur duessas Vus dumandar persuenter il consentiment da Voss consort u da Vossa consorta. Senza quest consentiment vegn la valur da la donaziun che Vus avais fatg ils tschintg onns avant la schliaziun dal stadi dals bains quintada tar Voss acquist a chaschun dal rendaquint dal dretg dals bains.

L'inventari

I po capitar ch'il n'è betg da cumprovar, sch'in tschert effect da facultad tutga sulettamain a la dunna u a l'um. Alur vala el per proprietad da domadus consorts e quai sco acquist. Per che Vus sappias pli tard anc tge che tutga a tgi e sch'i sa tracta da bains propriis u d'acquist, pudais Vus far in inventari. Quel laschais Vus legalisar cun avantatg d'ina persuna uffiziala da documentaziun, e quai entaifer in onn suenter Vossa maridaglia u suenter l'acquist da la facultad inditgada.

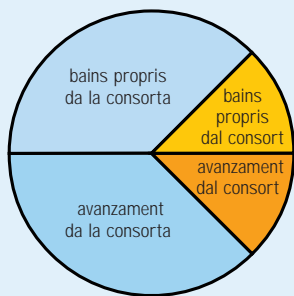
La repartiziun da las valurs da facultad en cas da mort u divorzi

En cas da divorzi, mort u da l'elecziun d'in auter stadi dals bains salvan domadus consorts lur bains propriis e vegnan participads vicendaivlamain a lur acquists. Per calcular la participaziun deducis Vus l'emprim Voss daivets da Voss agen acquist. Il resultat sa numna avanzament. Sche Vus n'avais spargnà nagut durant la lètq è Voss avanzament nulla. Sche Voss daivets èn pli gronds che Voss acquist, è Voss avanzament medemamain nulla. Uss vegnan Voss avanzament e quel da Voss consort resp. da Vossa consorta quintads ensemen. Da questa summa vegn ina mesadad scritta bun a Vus, l'autra a Voss um resp. a Vossa dunna.

Sche Voss consort resp. Vossa consorta mora vegn erui il relasch (ierta). Il relasch sa cumpona dals bains propriis da la persuna morta e da la mesadad da l'entir avanzament da domadus consorts. Co il relasch vegn reparti tranter Vus e las ulteriuras ertavlas ed ils ulteriurs ertavels fixescha il dretg d'ierta (cump. p. 26). Plinavant dastgais Vus pretender la rauba da chasa ed in dretg d'abitar, sche l'abitaziun matrimoniala ha appartegni a Vossa consorta morta resp. a Voss consort mort. Las valurs corrispuentas da la rauba da chasa e dal dretg d'abitar stuais Vus laschar quintar vitiers a Vossas pretaisas vi dal dretg dals bains.

Stefanie e Clau sa laschan divorziar. Stefanie ha cuntanschi durant la lètg in avanzament da 32'000 francs, ses um Clau in da 24'000 francs. Stefanie sto consegnar la mesadad da ses avanzament (16'000) a Clau, entant che Clau sto dar giu a Stefanie la mesadad da ses avanzament (12'000). Sche las duas pretaisas vegnan scuntradas ina cun l'autra obtegna Clau 4'000 francs.

Facultad avant il rendaquint

Facultad suenter il rendaquint

Il schema mussa co che las valurs da facultad dals consorts vegnan repartidas en cas da schliaziun da la participaziun a l'acquist tenor il dretg dals bains matrimonials, premess ch'els na concludan betg insatge auter cun in contract matrimonial. Domadus consorts mantegnan mintgamai lur bains propis ed obtegnan mintgamai la mesadad da la summa totala da l'avanzament da domadus consorts.

Christina e Daniel èn suttamess a la participaziun a l'acquist. Els èn maridads dapi diesch onns e n'han betg uffants. Daniel ha spargnà en il fratemp 100'000 francs, entant che Christina n'ha spargnà nagut ed è surdebitada dapi in onn cun 60'000 francs. Perquai che Christina na sa betg ir enturn cun daners, vul Daniel midar il stadi dals bains. En in contract matrimonial concludan els la separaziun dals bains. Tar la midada dal stadi dals bains vegnan ils acquists repartids. Damai che Christina ha be daivets e nagin acquist, munta ses avanzament a nulla. Tuttina ha ella il dretg da la mesadad da l'avanzament da ses um, pia da 50'000 francs.

Il rembursament d'emprests

Sche Vus dais a Voss consort resp. a Vossa consorta durant la lètg in emprèst, per exempel per cumprà ina chasa, n'avais Vus tar la schliaziun da la participaziun a l'acquist betg mo il dretg al rembursament, mabain er ad ina part correspundenta d'ina eventuala plivalur. Nagin dretg a la part da plivalur avais Vus dentant, sche Vus desistis da quel en in contract en scrit u sche Voss consort resp. Vossa consorta presta ina cunterprestaziun persuentar, per exempel cun pajar in tschains.

Maria ha cumprà 1998 in chasa en la valur dad 800'000 francs. Ses consort Beat ha dà ad ella 200'000 francs persuentar, pia in quart. Ella n'ha pajà nagin tschains ed els n'avevan er betg fixà insatge en scrit. L'onn 2015 sa laschan els divorziar. La chasa ha en quest mument ina valita da 900'000 francs. Beat obtegna perquai betg mo enavos in quart da la valur oriunda da la chasa, quai vul dir ses 200'000 francs, mabain in quart da la nova valur da la chasa, pia 225'000 francs.

Convegnientschas tras contract matrimonial

Cun in contract matrimonial pudais Vus fixar che tschertas valurs da facultad na furman betg acquist, mabain bains propis. Uschia evitais Vus che questas valurs vegnan repartidas tar la schliaziun dal stadi dals bains. Quai pertutga d'ina vart valurs ch'èn destinadas per l'execuziun d'ina professiun u d'ina interpresa, da l'autra vart pertutga quai retgavs dals bains propis sco per exempel ils tschains. Tras in contract matrimonial pudais Vus er stipular in'autra repartiziun da l'avanzament. Spezialmain pudais Vus fixar che Voss um resp. Vossa dunna obtegna l'entir avanzament en cas da Vossa mort. Quai è dentant pussaivel be alur, sche Vus n'avais betg u exclusivamain descendents comunabels. Resalvadas restan dentant las parts legitimas tenor dretg d'ierta da Voss descendents betg comunabels.

Giusep dat a fit duas chasas ch'el ha ertà da ses tat e da sia tatta. El vuless impedir da stuair parter il gudogn cun sia dunna Giulia en cas da la schliaziun dal stadi dals bains. Perquai fixescha el cun ella tras contract matrimonial ch'il retgav dal tschains da locaziun na vegn betg quintà tar ses acquist, mabain furma bains propis.

Tge vala tar la cuminanza dals bains?

La cuminanza dals bains reunescha ina part da las facultads da la dunna e da l'um ad ina facultad communabla, als uschenumnads bains communabels. Vus avais domadus ils medems dretgs vi da la facultad communabla. Tge che tutga a la facultad communabla fixais Vus en il contract matrimonial. Sche Vus vulais vender u regalar in object or da la facultad communabla, dovra quai il consentiment da domadus.

La repartiziun da la facultad communabla en cas da mort

Sche Vus na fixais nagut en il contract matrimonial, retschaiva Voss consort resp. Vossa consorta la mesadad dals bains communabels en cas da Vossa mort. L'autra mesadad va a favur da Voss relasch. Co che Voss relasch vegn reparti tranter Voss um resp. Vossa dunna e las ulteriuras ertavlas ed ils ulteriurs ertavels vegn fixà dal dretg d'ierta (cump. p. 26).

La repartiziun da la facultad communabla en cas da divorzi

Vus reprendais dals bains communabels d'ina vart quels effects da facultad che han tutgà a Vus a la maridaglia e da l'autra vart che Vus avais ertà u quels ch'èn vegnids regalads a Vus durant la lètg. Dals bains communabels restants obtegnan domadus consorts mintgamai la mesadad, uschenavant ch'il n'è betg stipulà insatge auter en il contract matrimonial.

Tge vala tar la separaziun dals bains?

Tar la separaziun dals bains restan separadas las facultads da la dunna e da l'um. Vus salvais pia domadus Vossas atgnas facultads e las administrais ed utilisais sez. Era en cas da divorzi salvais Vus Vossas atgnas facultads. Vus na stuais parter nagut in cun l'auter. Tar Vossa mort va Voss'entira facultad en Voss relasch. Co che Voss relasch vegn reparti tranter Voss um resp. Vossa dunna e las ulteriuras ertavlas ed ils ulteriurs ertavels vegn fixà dal dretg d'ierta (cump. p. 26).

Il dretg d'ierta

Il dretg d'ierta reglamentescha tgi ch'ierta e co il relasch vegn reparti tranter la consorta surviventa u il consort survivent e las ulteriuras ertavlas ed ils ulteriurs ertavels. En quest chapitel intervegnis Vus tgi ch'èn tenor dretg d'ierta las ertavlas ed ils ertavels legals e tge che Vus pudais fixar cun in testament u in contract matrimonial.

Tge è il relasch?

Tar Vossa mort va tut Vossa facultad inclusiv ils daivets a las ertavlas ed als ertavels. Questa facultad, l'uschenumnà relasch, tutga l'emprim a tut ils ertavels ensemen. Quels pon disponer da princip be comunablamain da quel e furman perquai ina cuminanza d'ertavels. Per ch'il relasch possia vegnir erui, sto vegnir fatg l'emprim il rendaquint dal dretg dals bains (cump. p. 18, dretg dals bains matrimonials). Uschespert che sia dimensiun e las singulas parts d'ierta èn fixadas po l'ierta vegnir repartida tranter las ertavlas ed ils ertavels. Sche quels na pon betg sa cunvegnir, decida la dretgira.

Tgi erta quant?

Las ertavlas ed ils ertavels legals

Sche Vus n'avais betg fatg in testament u in contract matrimonial fin Vossa mort, alur fixescha la lescha tgi ch'ierta. Voss consort resp. Vossa consorta ha tenor lescha adina il dretg d'ertar. Il dretg d'ierta dals ulteriurs commembers da famiglia dependa dal grad da parentella. En quest connex vegn differenzià tranter trais uschenumnads tscheps:

- Parents da l'emprim tschep èn Voss uffants e biadis,
- Parents dal segund tschep èn Voss geniturs, Voss fragliuns e lur descendents,
- Parents dal terz tschep èn Voss tats e Vossas tattas e lur descendents, quai vul dir Vossas ondas e Voss augs, cusrinas e cusrins.

La successiun d'ierta

La successiun d'ierta è reglada ussa sco suonda: Sche Vus laschais enavos parents da l'emprim tschep, pia uffants u biadis, ertan be quels sco er Voss consort resp. Vossa consorta, entant ch'ils ulteriurs parents n'obtegnan nagut. Sche Vus n'avais betg uffants, ertan ultra da Voss um resp. Vossa dunna be ils parents dal segund tschep, pia Voss geniturs, Voss fragliuns e lur descendents. Parents dal terz tschep, pia Vossas tattas e Voss tats e lur descendents ertan be alur, sche Vus na laschais enavos ertavlas ed ertavels da l'emprim e dal segund tschep e Voss consort resp. Vossa consorta è gia morta.

Las parts d'ierta

Sch'i na dat betg in testament u in contract matrimonial, sa drizza l'autezza da las parts d'ierta tenor las disposiziuns legalas. Quant che Voss consort resp. Vossa consorta obtegnan dependa tgi ch'ha ulteriuramain il dretg d'ierta. Sche Vus avais uffants, obtegnan Voss um resp. Vossa dunna la mesadad da l'ierta. Trais quarts obtegnan Voss consort resp. Vossa consorta, sche l'ierta sto vegnir repartida cun parents dal segund tschep. Sch'i dat be parents dal terz tschep, obtegnan Voss consort resp. Vossa consorta l'entira ierta.

Tge è in testament?

Cun in testament decidis Vus ch'il relasch duai vegnir reparti en cas da Vossa mort auter che previs en la lescha. Uschia pudais Vus conceder per exempel a Voss consort resp. a Vossa consorta dapli che previs en la lescha u era favurisar persunas che n'avessan uschiglio betg il dretg d'ierta sco per exempel enconuschents ed amis. Voss testament dastgais Vus midar, abrogar u remplazzar cun in nov da tut temp.

Vus avais duas pussaivladads da far in testament. Ubain laschais Vus far quel d'ina notara u d'in notar u d'ina outra persuna che dastga emetter documents. Ubain na faschais Vus in uschenumnà testament cun agen maun. Quel stuais Vus scriver da l'entschatta fin la fin a maun, impurtar a maun ina data (di, mais ed onn) e la finala sutscriver.

Il meglier è da deponer Voss testament tar ina persuna da confidenza.

Per ina conservaziun segira garanteschan era uffizis, bancas, notaras e notars u advocatas ed advocats. Tge uffizis prendan en consegna Voss testament intervegnis Vus da Voss'administraziun communal.

Tge è in contract d'ierta?

In contract d'ierta vegn fatg tranter duas u pliras personas. El pussibilitescha da fixar liantamain tgi da las personas participadas duai ertar tge, sch'ina partida da contract mora. Sco consorts pudais Vus sa favorisar vicendai-vlamain cun in contract d'ierta. Per ch'il contract d'ierta saja valaviel, al stuais Vus far tar ina notara u in notar u tar in'otra persuna che dastga emitter documents.

Cuntrari al testament na dastgais Vus betg midar u abrogar sulet il contract d'ierta. Anzi tut las personas participadas al contract ston dar il consentiment per ina midada.

Claudia è fitg ritga ed ha trais uffants. Cun 25 onns vul ses figl Felix avrir s'atgna fatschenta, na dispona dentant betg dal chapital necessari. Claudia e Felix fan in contract d'ierta e fixeschan en quel che Felix obtegnia da sia mamma 250'000 francs e desistia persuerter da ses dretg futur da l'ierta.

Tge po vegnir fixà cun in testament u in contract d'ierta?

La part legitima e la part disponibla

Cun in testament u cun in contract d'ierta pudais Vus reparter Voss relasch auter che previs da la lescha. Dentant stuais Vus testar a Voss consort resp. a Vossa consorta ed a lur descendents – u sch'els n'han betg descendents a lur geniturs – ina tscherta part dal relasch. Questa part vegn numnada part legitima, l'otra part da Voss relasch, da la quala Vus dastgais disponer libramain, sa cloma part disponibla. Quant gronda che la part legitima e la part disponibla èn, intervegnis Vus da la grafica sin pagina 32.

La giudida

Sche Vus avais be descendents comunabels, dastgais Vus testar a Voss consort resp. a Vossa consorta cun in testament u in contract d'ierta, enstagl d'ina part da la proprietad, la giudida da l'entir relasch. La giudida vul dir che Voss descendents daventan alur proprietaris da la facultad ertada, Voss consort resp. Vossa consorta obtegnia dentant ils retgavs per vita duranta e dastga administrar la facultad.

La regulaziun da la repartiziun

Cun in testament u cun in contract d'ierta pudais Vus er reglar en detagl la partiziun. Vus dastgais per exempel ordinar ch'in tschert object duai appartegnair a Vossa figlia, in auter a Voss figl. La valor da questas chaussas vegn quintada tar la figlia ed il figl vi da lur parts d'ierta, sche Vus na disponis betg insatge auter.

Resguardar ils uffants betg comunabels

Ils uffants d'ina lètg anteriura u d'ina outra partenanza n'han tenor lescha nagin dretg d'ierta visavi il padraster u la madrastra. Tut quai che la madrastra u il padraster laschan ir en ierta va a ses parents directs. Insatge auter vala be alur, sch'ils figliasters vegnan renconuschidsen en in testament u en in contract d'ierta.

Tar ina naziunalitad estra

Sche Vus essas da naziunalitad estra ed abitais en Svizra, pudais Vus fixar cun in testament u in contract d'ierta che Voss relasch duai vegnir reparti tenor las reglas da Voss pajais d'origin. Sch'ina tala ordinaziun manca, vegn applitgà il dretg d'ierta svizzer.

Exempel per schliar il stadi dals bains e per la repartiziun d'ierta

Tresa e Reto maridan il schaner 1998. Reto posseda quest mument in carnet da spargn cun 20'000 francs, daners ch'el ha spargnà da ses gudogn da lavur sco architect da cuntrada. Tresa ha gist terminà il tecnicum e na posseda per il mument nagins respargns. Ella vegn a cumenzar proximamain ina plazza. Fin a la naschientscha da l'emprim uffant l'onn 2001 lavura Reto cumplainamain vinavant sin sia professiun e po spargnar ulteriurs 20'000 francs. Pli tard resta el a chasa e fa il tegnairchasa ed ha quità dals trais uffants communabels. L'onn 2005 moran ses geniturs; el erta lur chasa e la famiglia giuvna va a star en quella. Trais onns pli tard erta Tresa 100'000 francs da ses geniturs ch'ella investescha en obligaziuns. L'onn 2025 sa disgraziescha Reto mortalmain tras in accident sin via. El lascha enavos Tresa e ses trais uffants.

Il register da la facultad

Tar la mort da Reto eran avant maun las sequentas valurs da facultad:

immobiglia da Reto		
valur fr. 600'000 main l'ipoteca fr. 420'000, valur netta	fr.	180'000.-
carnet da spargn da Reto		
avant la maridaglia fr. 20'000, durant la lètg fr. 20'000	fr.	40'000.-
conto da salari da Tresa	fr.	60'000.-
vaglias da Tresa	fr.	100'000.-
total	fr.	380'000.-

Il rendaquint tenor dretg dals bains

Tresa e Reto n'han fatg nagin contract matrimonial. Per il rendaquint tenor dretg dals bains valan perquai las disposiziuns legalas davart la participaziun a l'acquist (cump. p. 20). Ultra da l'ipoteca existenta per la chasa n'han els betg daivets.

Facultad da Tresa

ses bains propriis en sias vaglias	fr.	100'000.-
ses acquist (= avanzament) è ses conto da salari	fr.	60'000.-

Facultad da Reto

ses bains propriis en ses respargns prematrimonials da fr. 20'000 plus l'immobiglia ertada en la valur netta da fr. 180'000	fr.	200'000.-
ses acquist (= avanzament) en ses respargns ch'el ha spargnà durant la lètg	fr.	20'000.-

L'entira facultad da fr. 380'000 vegn repartida sco suonda:

A Tresa tutgan

ses bains propriis	fr.	100'000.-
la mesadad da ses avanzament	fr.	30'000.-
la mesadad da l'avanzament da Reto	fr.	10'000.-
total	fr.	140'000.-

Tar il relasch da Reto tutgan

ses bains propriis	fr.	200'000.-
la mesadad da ses avanzament	fr.	10'000.-
la mesadad da l'avanzament da Tresa	fr.	30'000.-
total	fr.	240'000.-

La repartiziun da l'ierta

Suenter ch'il rendaquint tenor dretg dals bains è fatg, vegn il relasch da Reto parti. Reto n'ha betg fatg u in testament u in contract d'ierta. Perquai valan las prescripziuns legalas da repartiziun (cump. p. 27).

Il relasch da Reto munta a fr. 240'000.-

Da quel survegnan		
Tresa sco vaiva la mesadad	fr.	120'000.-
ils trais uffants ensemen la mesadad	fr.	120'000.-

Tresa survegn en tut

dal rendaquint tenor dretg dals bains	fr.	140'000.-
da la repartiziun da l'ierta	fr.	120'000.-
total	fr.	260'000.-

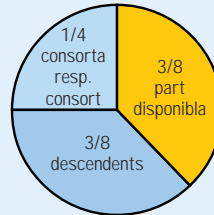
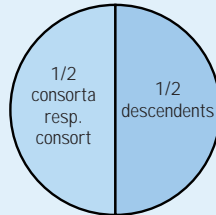
Tresa ed ils uffants ston sa convegnir tranter els tgi che surprena la chasa da Reto e paja a las autras ertavlas ed als auters ertavels lur part. Tresa po en mintga cas pretender il dretg d'abitar en la chasa da la famiglia.

Las parts d'ierta legalas, las parts legitimas e disponiblas

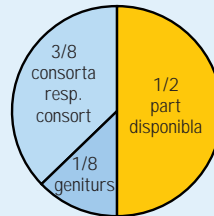
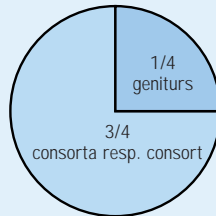
Parts d'ierta legalas
(senza testament
u contract d'ierta)

Parts legitimas
e part disponibla

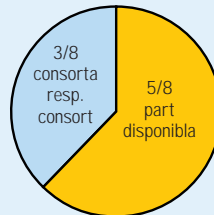
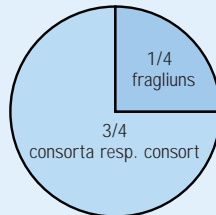
La defuncta resp. il
defunct lascha enavos
il consort resp. la
consorta e descendents:

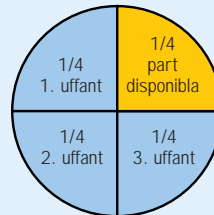
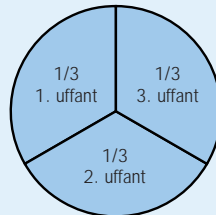
La defuncta resp. il
defunct lascha enavos
il consort resp. la
consorta e ses geniturs:

La defuncta resp. il
defunct lascha enavos
il consort resp. la
consorta e fragliuns:

La defuncta era vaiva
u divorziada, il defunct
era vaiv u divorzià e
lascha enavos trais
uffants:

Il divorzi

Il dretg da divorzi regla la schliaziun da la lètg e las consequenzas dal divorzi. Sche Vus vulais sa separar, na vul quai dentant betg dir ch'i stoppia gist vegnir ad in divorzi. Vus pudais sco emprim pass schliar ina giada il tegnair-chasa communabel. Quai po succeder en cunvegna vicendaivla u unilateral-main avant la dretgira per la protecziun da la lètg (cump. p. 15). La dretgira emprova d'intermediar en cas da discordia e regla en cas da basegn er las consequenzas da la vita separada.

Las sequentas explicaziuns descrivan a Vus co ch'ina lètg vegn schliada tenor lescha en cas da reconciliaziun, da reconciliaziun parziala ed en cas da discordia e tge effects giuridics che resultan dal divorzi.

Tgeninas èn las premissas per in divorzi?

Il divorzi sin dumonda communabla

Sche Vus essas perencletgs davart il divorzi, pudais Vus pretender quel da tut temp comunablamain avant dretgira. Sch'i reussescha a Vus da sa cunvegner davart tut las consequenzas dal divorzi, preschentais Vus ina cunvegna correspudenta. En quella stuais Vus declerar che Vus giais d'accord davart las consequenzas economicas, per exempel davart la repartiziun da las valurs da facultad u il pajament da las contribuziuns da mantegniment. Plinavant stuais Vus suttametter propostas comunablas concernent ils uffants. Silsunter vegnis Vus tadlads da la dretgira tant comunablamain sco er separadamain. Sunter in termin da ponderaziun da dus mais stuais Vus confermar Vossa voluntad da divorzi e la cunvegna; sin quai vegn il divorzi proclamà.

Sche Vus giais bain d'accord davart il divorzi, dentant betg davart las consequenzas dal divorzi, declerai Vus che la dretgira duai giudigar ils puncts dispitaivels. Silsunter vegnis Vus tadlads e stuais medemamain confermar Vossa voluntad da divorzi suenter in termin da ponderaziun da dus mais. Sunter avais Vus da s'exprimer davart las chaussas dispitaivlas; sin quai relascha la dretgira la sentenza da divorzi.

Il divorzi sin plant

Sche Vus na sa cunvegner betg davart il divorzi, pudais Vus purtar plant sin divorzi, premess che Vus hajas vivi separadamain dapi quatter onns il mument da l'inoltraziun dal plant. Avant la spiraziun dal temp da separaziun da quatter onns pudais Vus pretender il divorzi be alur, sche la cuntinuaziun da la cuminanza conjugala na po betg vegnir pretendida da Vus sco consorta u consort per motivs gravants per ils quals Vus n'essas betg responsabel.

Madlaina e Livio han maridà 1996. Sunter pliras crisas da lètg decida il pèr l'avust 2004 da sa separar. L'onn 2006 ha Livio ina nova partenaria e vules maridar. Sche Madlaina na va betg d'accord cun il divorzi, sto el spetgar fin il settember 2008, per pudair inoltrar il plant sin divorzi.

Tge consequenzas ha il divorzi?

Il num

Sche Vus avais surpiglià tar la maridaglia il num da Voss um resp. da Vossa donna pudais Vus salvar quest num. Sche Vus giavischais da purtar puspè Voss num anteriur, stuais Vus communitgar quai a l'uffizi da stadi civil entaifer in onn dapi il divorzi.

Il dretg da burgais da la donna divorziada

Sco donna mantegnais Vus il dretg da burgais che Vus avais acquistà tras la maridaglia. Vus al perdais dentant, sche Vus maridais danovamain.

La tgira dals uffants

En cas da divorzi dat la dretgira la tgira da geniturs a la mamma u al bab. La persuna, da la quala la tgira dals geniturs vegn retratga, po far valair in dretg da visita commensurà e sto pajar contribuziuns da mantegniment per ils uffants. Plinavant duai ella vegnir infurmada davart ils eveniments speziels en la vita da ses uffants e vegnir consultada avant decisiuns ch'èn impurtantas per il svilup dals uffants. Ultra da quai dastga ella s'infurmar tar terzas personas ch'èn participadas a l'assistenza dals uffants directamain davart la situaziun ed il svilup dals uffants, per exempel tar las personas d'instrucziun, las medias ed ils medis.

Sin dumonda communabla po la dretgira laschar a Vus il dretg communabel da tgira dals uffants. Per quest intent stuais Vus reglar en ina cunvegna la tgira dals uffants e la repartiziun dals custs da mantegniment. Ultra da quai sto il dretg communabel da tgira dals uffants s'accordar cun l'avantatg da l'uffant.

Barbla ed Toni giavischan in divorzi. Els vulan mantegnair la tgira communabla per ils uffants. Els fixeschan en ina cunvegna ch'ils uffants restan tar Barbla en l'abitaziun da fin uss. Toni vegn a pajar contribuziuns da mantegniment. Duas giadas l'emna, il glindesdi ed il mardi, duai Toni tgirar ils uffants; plinavant duai el passentar mintga quindesch dis la fin d'emna cun els. Cun agid d'ina advocata reglan Barbla ed Toni tut las ulteriuras consequenzas dal divorzi ed inolteschan sin quai lur dumonda da divorzi a la dretgira.

L'attribuziun da l'abitaziun da famiglia

Sch'i para dad esser giustifitgà pervi dals uffants u per auters motifs impurtants, attribuescha la dretgira l'abitaziun da famiglia a la dunna u a l'um. En favur da transferir ils dretgs ed ils duais dal contract da locaziun pledan per exempel motifs da sanadad u motifs professiunals. Sch'i sa tracta d'ina atgna chasa/abitaziun ch'appartegna be a la dunna u be a l'um, dastga la dretgira conceder a l'autra persuna in dretg d'abitar limità. Quella è dentant obligada da pajar ina indemnizaziun adequata, per exempel in tschains da locaziun.

Il pajament da contribuziuns da mantegniment

Sche Vus na pudais per tscherts motifs betg procurar sez per Voss mantegniment suentar il divorzi – per exempel pervi da la tgira d'uffants pitschens u perquai che Vus avais desisti pervia da la lètg ad ina furmaziun professiunala – pudais Vus pretender tar il divorzi ina contribuziun da mantegniment adequata da Voss consort resp. da Vossa consorta.

Sche Voss anteriur consort resp. Vossa anteriura consorta n'ademplescha betg l'obligaziun da mantegniment, sa drizzai a l'autorità tutelara. Quella As sustegna per far valair il pajament d'aliments. Plinavant pudais Vus appellar a la dretgira e pretender ch'ella prescriviva al patrun da Voss anteriur consort resp. Voss'antieriura consorta da deducir la contribuziun da mantegniment dal salari e da la pajar directamain a Vus.

La partiziun da la facultad

Il dretg da bains fixescha co che las facultads da dunna ed um vegnan repartidas al mument dal divorzi (cump. p. 18).

La repartiziun dals dabuns envers la cassa da pensiun

En cas da divorzi vegnan ils dabuns envers la cassa da pensiun acquistads durant la lètg scrits bun da princip mintgamai a mitad a domadus consorts. Quai che Vus obtegnais tar il divorzi na vegn betg sbursà da princip en daners contants, mabain sto vegnir impundi vinavant per la prevenziun professiunala.

Il dretg d'ierta

Suentar il divorzi n'han ils consorts betg pli il dretg d'ertar in l'auter. Er pretaisas vicendaivlas d'in testament u d'in contract d'ierta scrodan. Sche Vus vulais favurisar tuttina in l'auter en l'ierta, stuais Vus far in testament u in contract d'ierta resp. renovar quels suentar l'introducziun da la procedura da divorzi.

Rentas a favur da consorts divorziads

A consorts divorziads vegni recumandà da pretender directamain suentar il divorzi l'uschenumnà splitting da las entradas tar la AVS. Quai ha per consequenza che las entradas decisivas per la calculaziun da la renta da vegliadetgna che Vus avais cuntanschi durant la lètg, vegnan quintadas ensemen e repartidas a Vus dus mintgamai a mesadad. La dumonda per il splitting da las entradas pudais Vus inoltrar sulet u comunablamain ad ina cassa da cumpensaziun AVS a la quala Vus avais pajà contribuziuns.

Sche Voss anteriur consort u Vossa anteriura consorta mora, avais Vus malgrà il divorzi tut tenor las circumstanzas il dretg d'ina renta da vaiva u da vaiv da la AVS. Ulteriuras infurmaziuns en chausa obtegnais Vus da Vossa cassa da cumpensaziun AVS.

Sut tschertas premissas pudais Vus sco dunna divorziata plinavant far valair in dretg sin ina renta envers la cassa da pensiun da Voss anteriur consort mort. Per infurmaziuns pli detagliadas sa drizzai per plaschair a Vossa cassa da pensiun.

Nua chattais Vus ils texts da lescha correspondents?

- Cudesch civil svizzer (CCS)

Premissas per maridar e maridaglia	artitgels	90 - 103
Midada dal num	artitgel	30
Domicil	artitgels	23 - 26
Effects generals da la lètg	artitgels	159 - 180
Dretg da bains	artitgels	181 - 251
Dretg d'ierta	artitgels	457 - 640
Divorzi	artitgels	111 - 149
- Lescha federala davart l'acquist e la perdita dal dretg da burgais svizzer
- Lescha federala davart la dimora ed il domicil dals esters
- Lescha federala davart il dretg privat internaziunal

Questas leschas pon ins retrair cunter pajament tar la sequenta adressa:
Uffizi federal per edifizis e logistica, EDMZ, 3003 Berna
Internet: www.admin.ch/edmoz

Nua chattais Vus ulteriurs fegls d'infurmaziun?

- In fegl d'infurmaziun cun il titel «Binationale Ehen» po vegnir empustà tar la sequenta adressa:
Cumissiun federala dals esters, Monbijoustr. 49, 3003 Berna
- In fegl d'infurmaziun davart la lètg a l'exteriur survegn'ins tar l'uffizi federal da stadi civil, 3003 Berna
Internet: www.bj.admin.ch
- Fegls d'infurmaziun davart l'AVS obtegnais Vus tar las cassas da cumpensaziun da l'AVS e lur filialas che As dattan er ulteriuras infurmaziuns. Las adressas da las cassas da cumpensaziun chattais Vus sin las davosas paginas da mintga cudesch da telefon.

Il preschent guid è disponibel en las quatter linguas naziunalas e po vegnir empustà tar l'uffizi federal per edifizis e logistica, EDMZ, 3003 Berna, inditgond ils numers d'empustaziun relativs:

Rumantsch: 407.680r
Tudestg: 407.680d
Talian: 407.680i
Franzos: 407.680f

Il guid sa chatta er en l'Internet (format PDF) sut la suandanta adressa:
www.bj.admin.ch
rubrica «Mensch und Gesellschaft»,
Eherecht

Edi dal

Departament federal da giustia e polizia

Redacziun professiunala

Uffizi federal da giustia

Redacziun

Philippe Sablonier, Turitg

Furmaziun grafica

Eva-Maria Würth, Turitg

Stampa

Rüesch Druck SA, Rheineck

Distribuziun

Uffizi federal per edifizis e logistica, EDMZ,
3003 Berna.

Internet: www.admin.ch/edmoz

Emprima ediziun

Igl 1. da schaner 2000

407.680r 1.2000 7'500 10N68156

